

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֵמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ מִטּוֹת-מַסְעֵי תַשְׁפִּיא

"לְהִיּוֹת עִם חֶפְשִׁי בְּאַרְצֵנוּ, אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם"

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

ספר במדבר חותם את תקופת הנדודים, ומביא את עם ישראל עד לרגע שלפני הכניסה לארץ ישראל. (ספר דברים, שבא אחריו, מורכב בעיקר מנאומיו של משה רבנו, לפני עלייתו לגנזי מרומים). לכן, פרשת מסעי עוסקת בעיקר בסיכום המסעות במדבר, בהכנות האחרונות לכניסה לארץ, ובהתחלת התהליך של ייסוד מדינה עצמאית לבני ישראל בארץ ישראל, בגבולות מוגדרים. בדורות האחרונים זכינו שוב, בחסדי שמים מצד אחד, ובמסירות נפש נפלאה של ישראלים רבים מצד שני, להקים בארץ ישראל מדינה יהודית ודמוקרטית, המבטיחה חופש לכל אזרחיה. בהמנון שאימצה התנועה הציונית, ואחר כך גם מדינת ישראל, מופיעה שורה שבתחילה עוררה פולמוס עצום, בעיקר בין שלומי אמוני ישראל: "לְהִיּוֹת עִם חֶפְשִׁי בְּאַרְצֵנוּ, אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם". הסיבה הייתה שהמושג 'חופשי' שימש באותם ימים גם לבטא מצב של אי מחויבות לשמירת מצוות, ח"ו. ברור שלא זאת הייתה כוונת המשורר. ננסה, בעקבות פרשת מסעי, לברר מהו המושג חופש. המלחמה בעבודה זרה לסוגיה, מודגשת מאוד ערב הכניסה לארץ (במדבר ל"ג נ-ו). צריך להבין את ההבדל היסודי שבין הזכות להיות תחת נעם על מצוות, או להיות משועבד לעבודת אלילים. כל עבודה זרה, ללא יוצא מן הכלל, יוצרת מצב של עבדות בין העובד והנעבד. האל – האליל הוא בעל הכח, ואלה הנתונים למרותו חייבים לרצותו ולבקש את חסותו באמצעות דאגה לצרכיו. עיקר המאמץ מופנה כדי להבטיח שכעסו לא יתעורר, ח"ו, שהרי הוא בעל העוצמה. הזבחים והקורבנות תפסו מקום מרכזי בתחום זה. אי אפשר להיות עם חופשי בלי להשתחרר מהאלילות. חלק גדול מאוד מהשליטים בעולם העתיק, ראו עצמם כאלים וממילא כל נתיניהם היו בבחינת עבדיהם, ברמות שונות של עבדות. המעמד הנמוך ביותר היה המעמד של "עבדים לעבדים". כך הגדירו חז"ל את מצב בני ישראל במצרים (עיינו לדוגמא: שמות י"ג ג). התנאי להשתחררות מבית העבדים הוגדר בספר ירמיהו:

"כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי כְּרִיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַיּוֹצֵאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לְאָמֹר: מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תִּשְׁלַחֻ אִישׁ אֶת אָחִיו הָעֶבְרִי אֲשֶׁר יִמְכַר לָךְ ... לְקָרָא דְרוֹר אִישׁ לְרֵעֵהוּ ... אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּם חֶפְשִׁים" (ל"ד יג – טו).

החופשי הוא זה שהפסיק להיות עבד. לכן ירמיהו הדגיש כבר בתחילת ספרו:

"כִּי לֹא דִבְרַתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיוֹם הַיּוֹצֵאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל דְּבַרִּי עוֹלָה וְזָכַח: כִּי אִם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לְאָמֹר שְׁמַעוּ בְּקוֹלִי וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם ... לְמַעַן יִשְׁתַּבְּ לָכֶם" (ז' כב – כג).

המטרה היא להיות עם חפשי בְּאַרְצֵנוּ. המטרה היא להיטיב עמנו, ולעשות אותנו יותר טובים. חברה שמבוססת על עבדות ושיעבוד של חלקים ממנה לטובת חלקים אחרים, איננה יכולה להיות חברה שמבוססת על עשיית טוב. (כדי למנוע טעויות, נבהיר כי גם חברה שמבוססת על התמכרות ליצרים ועבדות להם איננה חברה חופשית). זו הסיבה שהתלמוד הירושלמי טוען, שאכן המצווה הראשונה שציווה אותנו הקב"ה, כתנאי לדרישת השחרור מפרעה, הייתה הדרישה לחופש עבור כל בני העם. קשה, מה הקב"ה ציווה לבני ישראל בפסוק?

"וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וַיֹּצִיאוּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵל פְּרַעֲהַ מִלֶּךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות ו' יג) את החסר - מה שלא כתוב, משלים הירושלמי ומסביר: "על מה ציווה על פרשת שילוח עבדים" (ראש השנה פ"ג ה"ה). הירושלמי מחדש כי ירמיהו השתמש בלשון של ספר שמות. אם אתם רוצים לצאת מ"בית עבדים" התנאי הוא שתהיו:

עם חפשי בְּאַרְצֵנוּ וִירוּשָׁלַיִם!

הבה נתפלל כי נזכה להקים חברה בישראל, שאין בה משועבדים, **שתיטיב עם כל חבריה, חברה שכל אחד ואחת מחבריה ישתדל להיות יותר טוב.**

לע"נ חברי הנהלת 'ארץ חמדה'

לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"יה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב רואבן אברמן זצ"ל ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל כ' בתשרי תשפ"א	לע"נ מר שמואל וגבי אסתר שמש ז"ל י"ז בסיוון / כ' באב
לע"נ מר יצחק טרשנסקי ז"ל כ"ח באדר תשפ"א	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' מאיר וגבי שרה ברנפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לע"נ גבי מרים שטרן ע"יה נלב"ע ה' באב תשע"ט	לע"נ ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	לע"נ ר' אברהם ומרת גיטה קליין ז"ל י"ח באייר / ד' באב	לע"נ נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה
לע"נ הרב שמואל כהן ז"ל נלב"ע בשבט תשפ"א	לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד	לע"נ יחזקאל וגבי חנה צדיק ע"יה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	

חֶמְדַּת הַדָּף הַיּוֹמִי

מהו שיעור הסוכה העגולה? / סוכה דף ז

הרב עקיבא כהנא

בסוגית הגמרא ישנו דיון ארוך מהו הקוטר שצריך להיות לסוכה עגולה, על מנת שהסוכה תעמוד בגודל ההלכתי הנדרש. הגמרא מניחה שהגודל הוא ארבע על ארבע אמות, אך להלכה הגודל הנדרש הוא ז' על ז' טפחים. אם כן נשאלת השאלה אדם שבונה סוכה עגולה מהו הגודל שהוא צריך לבנות?

שאלה זו תלויה בשאלה קודמת - האם צריך שיהיה ז' על ז' טפחים בשטח העיגול כולו - דהיינו שהעיגול יהיה בשטח של 49 טפחים מרובעים (לפי ר"ח נאה - 0.31 מ"ר), או שצריך גודל כזה שנכנס בתוכו ז' על ז' טפחים מרובעים?

הרמב"ם (שופר וסוכה פרק ז, הלכה ז) פסק כך: "סוכה עגולה אם יש בהקיפה כדי לרבע בה שבעה טפחים על שבעה טפחים אף על פי שאין לה זווית הרי זו כשרה". **המעשה רוקח (שם) הביין** מדברי הרמב"ם שכוונתו לומר שצריך ששטח העיגול עצמו יהיה 49 טפחים מרובעים.

לעומת זאת הבית יוסף (תרלד) כתב שצריך שיהיה רוחב העיגול 29.4 טפחים (2.35 מטר). **והסביר הדרכי משה (שם א)** שספרי בית יוסף הם משובשים וכוונתו לומר שיהיה היקף העיגול 29.4 טפחים, על מנת שיהיה ניתן לחסום בתוכו ריבוע של ז' על ז' טפחים. **וכך גם פסק** בשו"ע (תרלד, ב) ודבריו הם כדברי **רבינו מנוח (על הרמב"ם שם) שכתב** שקוטר העיגול צריך להיות 9.8 טפחים (78.4 ס"מ), על מנת שבתוכו יוכל להכנס ריבוע של ז' על ז' טפחים. **הט"ז (שם ס"ק ב) כתב** שיש לפסוק כדברי הבית יוסף שהכוונה שצריך להכניס בתוך הסוכה ז' על ז' טפחים בריבוע. **וכתב שכך גם יש להבין מהרמב"ם בהל' מזוזה (ו, ב), שם צריך חדר בגודל של ד' על ד' טפחים לפחות לפי הבנתו. לעומת זאת הרא"ש (הל' מזוזה סי' טז) כתב** שאמנם לדעתו צריך שיהיו ד' על ד' בריבוע, אך הוא מבין מדעת הרמב"ם שלא צריך שיהיה ד' על ד' אמות שיכנסו בתוך החדר העגול, אלא מספיק שטח של ד' על ד' אמות. **הט"ז מקשה על דבריהם** שאם הם צודקים אם כן לא מובן מדוע בסוכה לדעת הרמב"ם הדין שונה ממזוזה, ובסוכה הדין הוא שצריך ז' על ז' בריבוע? (כפי שכתב המעשה רקח לעיל, אין קושיה, משום שגם הרמב"ם בהל' סוכה סובר כך). **הפרי מגדים (שם משבצות זהב) מסביר** ששיעור ז' טפחים בסוכה נתקן על מנת שיוכל אדם להכנס ראשו ורובו ושולחנו, לכן הגיוני שצריך להיות בשני הממדים - האורך והרוחב לפחות ז' טפחים, אמנם שיעור חדר שחייב במזוזה הוא ארבע על ארבע אמות, משום שזהו גודל תיקני של חדר, ואם כך ניתן לומר שמדובר על שטח, ולא על גדלים מינימליים (ועיי' בתשובת במראה הבזק חלק ט, סי' לה הערה 6). **וכ"כ מג"א (שם ס"ק א) וערוך השלחן (שם סעיף ב)** שז' טפחים על ז' טפחים הוא שיעור מינימום שמבטא דירת עראי, ואם מורידים אחד מהמימדים הרי כבר אין כאן מקום כלל, ודין זה שונה ממזוזה שגם חדר קטן שרוחבו קטן מדי אמות, יש בו מספיק מרחב ושימוש וכמו שאנחנו רואים שאנשים משתמשים גם בחדרים כאלו.

המעשה רוקח כתב שגם להבנתו ברמב"ם יש שיעור מינימום ברוחב הסוכה כיון שמצינו בגמרא ש"גברא באמתא יתיב" כלומר, כל אדם תופס אמה (שבמקרה זה לדעתו השיעור יהיה של חמישה טפחים) הרי שזהו שיעור המינימום ברוחב הסוכה, הוא כותב שיתכן גם שאין שיעור מינימום לרוחב הסוכה, וכל אדם ישב בסוכה שהוא נכנס בה, ויכול לשבת בה.

סיכום: לגבי סוכה עגולה רוב דעות האחרונים שצריך שייכנס בסוכה ריבוע של ז' על ז' טפחים, ולא מספיק שטח של 49 טפחים מרובעים, דעת המעשה רוקח שמספיק שטח של 49 טפחים מרובעים, אך צריך שהדופן לא תפחת מגודל של אדם. יש אומרים שיש שוני בזה בין סוכה לבין מזוזה, ולגבי מזוזה מספיק שטח של 16 אמות מרובעות.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גבי לוריאן הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

San Jose, Costa Rica

סן חוסה, קוסטה ריקה
מרחשוון, תש"ן

היחס לתובע את הקהילה בפני ערכאות של גויים

שאלה

מה יחס ההלכה ליהודי שאינו שומר על חובותיו כלפי הקהילה, ותובע את הקהילה היהודית בפני ערכאות של נוכרים?

תשובה

התובע את חבריו היהודי בפני ערכאות שלא כדין, החמירה איתו ההלכה מאוד. הרמ"א¹ כתב, שרשאיין בית דין לנדותו ולהחרמו, ובמקרה זה יש שכתבו² שאין לצרפו לעשרה לאמירת דבר שבקדושה, ואיבד חזקת כשרותו³ (כגון סופר סת"ם הכותב ומוכר לאחרים). אמנם, יש לשקול היטב הפעלת סנקציות מעין אלה, כיוון שיש ופנייה לערכאות מותרת אף ללא רשות בית דין. (והדברים מבוארים לפרטיהם בחו"מ סימן כ"ו ובאחרונים שם). ובזמן הזה לא ראינו שנהגו לנדות אדם וכבר כתב הריב"ש בסוף סימן קע"ב במי שעבר עבירה: "ודלא מצינו שלא יצטרף לעשרה, שאם תאמר כן תפיק מינן צודני צודני". (שיממון – תוהו ובוהו).

¹ שו"ע חו"מ, סעיף כ"ו סעיף א'. עיין [הערה 4 לתשובה צט.](#)

² כסף הקדשים שם.

³ ספר ערך שי, ובמשנ"ב, סימן תקפ"א, ס"ק י"א, הביא שאינו ראוי להיות שליח ציבור בימים הנוראים.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
גדעון בן רחל
רבקה רינה בת גרונה נתנה
רחל בת טליה

ניר רפאל בן רחל ברכה
חנן הראל הכהן בן דרורה
מאירה בת אסתר
חוה רָאנְלָה בת פִּיילָא
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
אריה יצחק בן גאולה מרים
נטע בת מלכה
אילנה בת עליה

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

